

STADS
HERSTEL

VRIENDEN

StadsHerstel 70 jaar
Restauratie & ambacht

Vriendenwandeling
april 2026

Vriendenwandeling 2026

STADSHERSTEL 70 JAAR!

RESTAURATIE EN AMBACHT

Deze Vriendenwandeling is tot stand gekomen dankzij de enthousiaste inzet van de vrijwilligers en gidsen van Mee in Mokum, de vrijwilligers en medewerkers van Stadsherstel én de huurders en onze samenwerkingspartners. Wij danken hen allen hartelijk voor hun waardevolle bijdrage!

Natuurlijk danken wij ook u als Vriend van Stadsherstel, want u heeft er mede voor gezorgd dat Stadsherstel zoveel monumenten heeft kunnen en kan opknappen, waarvan u er vandaag onder andere kunt genieten.

Dit jaar voert de Vriendenwandeling u langs meer dan 40 prachtige Stadsherstelmonumenten, vaak gerealiseerd met een Vriendenbijdrage. Het feestelijke eindpunt is de Posthoornkerk. Daar kunt u uw bonnetje inleveren voor een drankje.

Regelmatig klinkt hier vandaag muziek op de vleugel, die mede dankzij een bijdrage van de Vrienden is gerestaureerd.

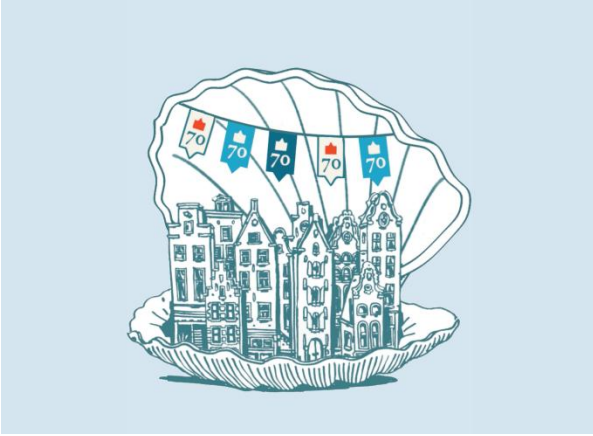
Onderweg ontdekt u bijzondere monumenten van Stadsherstel. Alle onze panden zijn herkenbaar aan het Stadsherstelbordje op de gevel.

In het boekje leest u meer over de monumenten waar u langsloopt. De **blauw** beschreven monumenten zijn gered/gerestaureerd door Stadsherstel. Op de achterkant vindt u de route, evenals een overzicht van de monumenten die u kunt bezichtigen en hun openingstijden.

Wij wensen u een inspirerende en plezierige wandeling toe en heffen na afloop graag samen met u het glas in onze Posthoornkerk!

Meer informatie en verhalen over onze monumenten vindt u op: www.stadsherstel.nl/allepanden

Inleiding: STADSHERSTEL 70 JAAR! RESTAURATIE EN AMBACHT

Zeventig jaar geleden was de binnenstad van Amsterdam in verval. Veel monumenten waren krotten geworden of werden afgebroken. Door cityvorming — de realisatie van kantoren, winkels en hotels, gepaard gaand met verkeersdoorbraken — verdween de woonfunctie uit de stad. Er kwam zelfs een voorstel om ten behoeve van het autoverkeer veel grachten te dempen.

Dit Plan-Kaasjager uit 1954 zorgde voor een schokeffect en een reactie van bezorgde Amsterdamse monumentenliefhebbers. Uit deze tegenbeweging is Stadsherstel ontstaan, met als doel monumentale panden te redden en de woonfunctie terug te brengen in de stad.

Sinds 1956 prijkt trots op ons bouwboard:

“Stadsherstel herstelt ook hier de stad”.

Restauratieambacht

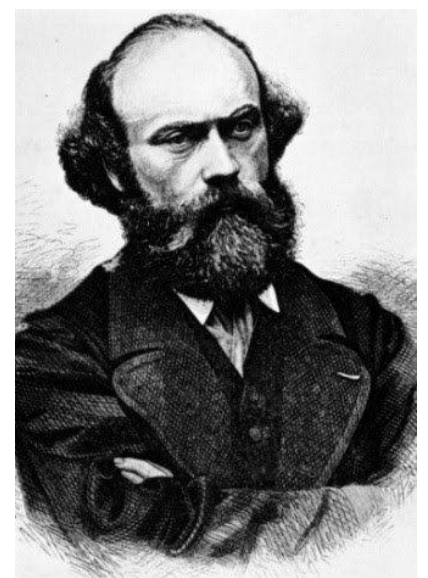
In dit jubileumjaar is het thema van de Vriendenwandeling dan ook: een ode aan het restauratieambacht. Want zonder ambachtelijk vakmanschap is geen enkele restauratie mogelijk, of het nu gaat om metsel-, stuc-, schilder-, hout- of metaalwerk. Terwijl de nieuwbouw steeds

meer gebruikmaakt van geprefabriceerd materiaal. Daarom is het bij restauratie niet alleen belangrijk om met deze vakmensen te werken maar ook om mensen op te leiden. Bij de restauratie van een Stadsherstelmonument is er ook altijd sprake van een leerlingbouwplaats. Bij de aannemer van het project komen dan jongeren werken, die het vak in de praktijk leren. Belangrijk voor overdracht van kennis van het ambacht en om ook de liefde voor het vak bij te brengen. Stadsherstel heeft deze vakmensen niet zelf in dienst maar werkt met de bedrijven samen. Tijdens de Vriendenwandeling brengen we dan ook een bezoek aan een aantal ambachtelijke bedrijfjes en huurders van Stadsherstel. Daarbij komen we voor het eerst op de Westelijke Eilanden, aangelegd tijdens de Derde Uitleg. Vanaf de 17e eeuw vol bedrijvigheid van scheepsbouw en opgeslagen goederen in de vele pakhuizen. Tegenwoordig is de scheepsbouw verdwenen en de pakhuizen veelal omgebouwd tot woonappartementen. Terug naar de andere kant van het spoor komen we op de Brouwersgracht langs twee werkplaatsen maar ook het eerste monument in bezit van Stadsherstel.

Posthoornkerk, eerste schepping van Cuypers

Ter afsluiting is er in de Posthoornkerk een feestelijke borrel met muziek. Deze eerste schepping van Pierre Cuypers in Amsterdam werd gebouwd in neogotische stijl. Voor hem was de terugkeer naar het ambacht van wezenlijk belang, in combinatie met moderne technieken.

Voor het herstel van zijn/onze geliefde, onlangs met Oud en Nieuw door brand verwoeste Vondelkerk, zou dit misschien een mooi motto zijn: restauratie en ambacht met de moderne techniek van nu.

P.J.H. Cuypers

1. Kom binnen kijken: Haarlemmerpoort

Eén dag voor zijn inhuldiging in 1840 opende koning Willem II de Haarlemmerpoort. Hij reed er dan ook in triomf doorheen. De poort kreeg toen officieel de naam Willemspoort. In de volksmond bleef hij Haarlemmerpoort. De oorspronkelijke poort was onderdeel van de verdedigingsmuur rond Amsterdam. Deze hoorde bij de Derde uitleg (1610). Een deel van de Grachtengordel, de hele Jordaan en de Westelijke eilanden zijn toen gebouwd.

De huidige poort verloor zijn functie eind 19e eeuw. In 1978 is hij gekraakt en door architect André van Stigt verbouwd tot 17 woningen. De buitenkant verloederde verder. In 2018 kocht Stadsherstel de poort en restaureerde hem met een grote bijdrage van de Vrienden. Zo heeft u o.a. bijgedragen aan de restauratie van de klok, de pilasters en kolommen en het houten plafond van de onderdoorgang. Sinds 2023 is er De Willem gevestigd met restaurant, café en wijnkelder.

Aan de waterkant van de poort ziet u een "standbeeld" van Jacob van Lennep. Hij zorgde dat op deze plek het eerste (schone) duinwater in Amsterdam binnenstroomde.

Ga de poort onderdoor naar het

Haarlemmerplein

Het Haarlemmerplein is aangelegd rond 1617 als wagenplein voor grote koetsen. Daarom waren er veel stalhouderijen, herbergen en tapperijen in de directe omgeving. Het plein behield deze functie als wagenplein tot het begin van de twintigste eeuw.

Ga links onder het spoor door naar de Planciusstraat.

Petrus Plancius (1552–1622) was een Vlaamse immigrant, astronoom, cartograaf, geograaf, predikant in de Nederduits Gereformeerde Kerk en VOC-bewindhebber. In 1585 kwam hij naar Amsterdam.

We bevinden ons vlak bij de stadsomwalling van het begin van de 17e eeuw. Dit deel van de vestingwerken beschermde de westelijke haven en de scheepsbouwindustrie. Langs de stadswal werd ruimte gemaakt voor brandgevaarlijke en vervuilende activiteiten: de nieuwe Teertuinen.

2. Schiemanstraat nummer 2, meteen links op de hoek

In 1863 bouwde stadsarchitect De Greef, met assistent Willem Springer, de Openbare Armenschool nummer 8 voor 360 leerlingen, mét gymlokaal en onderwijzerswoning.

Loop verder rechtdoor langs

Planciusstraat 8 -18

Dit smalle blok etagewoningen uit 1856 was het eerste "grote" project van de Vereniging ten behoeve van de Arbeidersklasse te Amsterdam (opgericht door Piet van Eeghen e.a.) met als doel: goede en gezonde woningen voor arbeiders. De eerste arbeiderswoningen met eigen privaat, aansluiting op riool en zelfs op de net aangelegde duinwaterleiding.

C.P. van Eeghen

Loop terug, steek over, en ga bij nr. 51 de 1^e Breeuwerstraat in. Ga aan het eind van deze straat rechtsaf de Nieuwe Teertuinen op.

In de Nieuwe Teertuinen werd teer klaargemaakt voor het breeuwen (het dichten van kieren in schepen).

3 Nieuwe Teertuinen 17

De Planciuschool uit 1916 is door Publieke Werken gebouwd. In de school zijn nu ateliers en een kinderopvang.

Westelijke Eilanden

Door in buitendijks land grachten te graven en ophogingen te maken met de vrijkomende grond, ontstonden drie kunstmatige eilanden en een haven in het IJ, de Nieuwe Waal. Ze waren bestemd voor scheepsbouw en havenfaciliteiten, speciaal voor de handel op de Oostzee, de Levant en de West-Indische Compagnie.

1. Realeneiland 2. Prinseneiland 3. Bickerseiland

Het Middeneiland (2 Prinseneiland, genoemd naar de Prinsen van Oranje) werd als eerste verkaveld voor de bouw van pakhuizen. Jan Bicker, koopman en scheepsbouwer, kocht in 1631 het Vooreiland (3 Bickerseiland). Jacob Reael kocht het Achtereiland (1 Realeneiland). Er kwamen al snel scheepswerven en pakhuizen, gevuld met goederen uit alle windstreken. Er waren touwslagerijen, zoutketen en bokkingrokerijen. Straatnamen laten die geschiedenis nog zien.

Midden 19e eeuw kwam er industrie, onder andere British American Tobacco en de suikerraffinaderij Java.

Rond 1970 raakte de buurt vervallen. De gemeente maakte plannen voor de bouw van kantoren. Kunstenaars en ambachtslieden kwamen daartegen in verzet. Mede door hun toedoen is de buurt veranderd in een aantrekkelijke woon- en werkbuis met openbare tuintjes: een dorp in de stad.

Ga linksaf de Sloterdijkerbrug over. We komen nu aan op Prinseneiland.

Prinseneiland

Dit eiland telt 90 pakhuizen, 10% van het totaal in 17^e eeuw Amsterdam. In deze pakhuizen lag haring, graan, tabak, wijn, zout, ansjovis, huiden, pek en teer. De straat rondom het eiland heet Prinseneiland. Het straatje in het verlengde van de brug heeft de lugubere naam Galgenstraat, vanwege het uitzicht op het Galgenveld aan de

overkant van het IJ.

Bij Pakhuis Roogans naar rechts

4 Pakhuis Roogans

Prinseneiland 87 was bestemd voor de handel in teer. Het cichoreipakhuis ernaast is in 1892 verbouwd tot kerk van de Hersteld Apostolische Zendingsgemeente.

5 Kom binnen kijken: Prinseneiland 24B2

In 1898 bouwde aannemer C.J. Maks deze atelierwoning op een V-vormig perceel, voor schilder en fotograaf George Breitner en diens leerling Kees Maks (zoon van de aannemer).

Het rijksmonument heeft opvallende houten ingangsportalen. Er is nu Designbureau BELÉN gevestigd. Het bureau doet onderzoek naar natuurlijke, duurzame materialen voor interieurs van monumenten. Voor Stadsherstel maakte dit bureau in de Oosterkerk iets bijzonders. Kom het binnen horen.

Breitner

Maks

Vervolg de weg langs Prinseneiland.

Rechts moderne architectuur van Tjimen Ploeg op Prinseneiland 24C.

6. Prinseneiland 329-395 't Seepaert was een farmaceutische fabriek. In de gevel van **395** zit een steen met een 'zeepaard'. Er tegenover op nummer **34** waren een kantoor en bovenwoning van de voormalige scheepswerf W. Stoepman en Co.

Ga links de bocht om

We passeren een tropische tuin (aan de rechterkant), aangelegd en onderhouden door buurtbewoners. Ook komen we langs een voormalige koffiepellerij, nummer **50**, met een ode aan Mandela in de vorm van een muurschildering.

Ga rechtsaf langs Prinseneiland 4-2 en neem de Galgenbrug.

We komen nu op **Bickerseiland**. Jan Bicker, telg uit het invloedrijke regentengeslacht, koopman en scheepsbouwer, dreef handel met de Levant. (Als zoon van Gerrit Bicker groeide hij op in ons pand aan de Lange Niezel 22.

Daar hebben de Vrienden onlangs nog bijgedragen aan de restauratie van het Bickerspoortje.)

In 1631 liet Bicker pakhuizen, woningen voor zijn arbeiders, kleine neringen en een kerk bouwen. Aan de Bickersgracht was ruimte voor houttuinen en andere opslag, en aan de oostkant kwamen werven.

Loop vanaf de brug rechtdoor de Kleine Bickersstraat in tot aan de Grote Bickerstraat en ga daar rechtsaf.

Aan de Grote Bickerstraat liet Bicker zijn imposante (niet meer bestaande) villa met uitkijktoren bouwen, met bovenop een reus om zijn schepen te zien aankomen.

7 De Reus: Kunstenaar Egon Schrama (we bezoeken zo zijn atelier) ontwierp een sokkel voor het beeld. Het staat nu vlakbij aan het water bij de Touwslagersstraat.

Ga heen en weer door de Touwslagerstraat tot aan het Westerdok om de reus te zien.

8. Grote Bickerstraat 35

In de tweede helft van de 19e eeuw wren de grote, metalen schepen met stoommachines in opkomst. Dit luidde het einde in van de houten scheepsbouw, en het Oostelijk Havengebied nam uiteindelijk de rol over van de Westelijke Eilanden. Veel werkgelegenheid in de scheepsindustrie verdween en de volksbuurt verpauperde.

De overgebleven fabrieken waren vooral een bron van geluidsoverlast en vervuiling, en de huizen raakten in verval. In de Tweede Wereldoorlog verslechterde de situatie verder. In 1945 werd een sloopvergunning afgegeven voor het pand aan de Grote Bickersstraat 35. Daarvoor in de plaats kwam een schuur.

Stadsherstel kocht in 1974 het perceel met de vervallen schuur en het achterhuis en verkocht de schuur in 2013. De opbrengst hiervan werd geïnvesteerd in monumentale panden.

Ga rechts de Minemoerstraat in en aan het einde rechts.

Bickersgracht 30 (A)

In 1974 werd Stadsherstel eigenaar van Grote Bickersstraat 35 en Bickersgracht 30 A, het voormalige achterhuis. Het is in 1978 gerestaureerd en telt twee woningen. Het huis hiervoor werd even na 1637 door Bicker gebouwd.

Ga terug en ga bij de Bickerstraat naar binnen bij de IJzerstaven.

9. Kom binnen kijken: De IJzerstaven.

Dit pand met Art Nouveau tegeltableau in de voorgevel is in 1904 gebouwd, voor IJzerstaven groothandel van der Vliet. De firma uit 1751 kwam in 1880 naar het eiland, in verband met de mogelijkheid van vervoer over water. Nu is dit Salon de IJzerstaven, een theatertje in het atelier van beeldend kunstenaar Egon Schrama. Met Egon onderzoeken we of wij zijn atelier over kunnen nemen zodat de functie van Culturele Broedplaats op deze unieke plek kan blijven. Op dit moment is een groep studenten bezig met de voorbereiding van een afstudeer filmproject. U bent van harte welkom.

De afgebrande **suikerraffinaderij Java** maakte plaats voor het magazijn van De IJzerstaven (arch. van Rossum en Vuijk), loodsen en kantoor (arch. G.B.Salm), tot ca

1970 Het kantoor heeft nu woonbestemming (Zeilmakersstraat 15-19). De loodsen maakten plaats voor sociale woningbouw (architect buurtactivist Paul de Ley).

Verlaat het pand aan de voorkant en ga rechts de Grote Bickerstraat op.

10. Op het **Jonkerplein** zien we resten van de panden van firma H. Jonker en Zn. Hendrik Jonker vestigde zich op 1806 Bickerseiland. Om de hoek van het plein is de gevelsteen De Gekroonde Spijker te zien. Jonker maakte voor Lodewijk Napoleon het balkonhek van het paleis op de Dam.

Verlaat het eiland via de tunnel onder het spoor. U komt in de Haarlemmerhouttuinen.

Kijk om naar het spoorviaduct "Tussen de Bogen". Hier zijn in 1999 kantoren, ateliers en een parkeergarage gekomen. Ontwerp: architecten Anke Zeinstra en Tijmen Ploeg. Guido Geelen laat met zijn bronzen beelden het uithangbord herleven met een 'twist': alledaagse voorwerpen zoals een computer en een stofzuigerslang.

Loop rechtdoor de Buiten Oranjestraat in.

Links ziet u het Jacob Oliepad, genoemd naar Jacob Olie (1834–1905), een van de belangrijkste vroege fotografen van Amsterdam. Hij legde de stad vast in een periode van grote veranderingen.

Haarlemmerdijk

Bij de stadsuitbreiding (begin 17e eeuw) is deze dijk aangelegd als waterkering. U kunt nog zien dat de dijk hoger ligt dan de omringende straten. De oude zeedijk is vervangen door een rechte straat. De Haarlemmerstraat verderop volgt nog het bochtige middeleeuwse patroon.

De dijk stond bekend om ruzie-, scheld- en vechtpartijen. In de stad zei men: 'Ik waarschuw jullie: geen Haarlemmerdijkies... Vooruit! Doorlopen!'

Ga even naar links

11. Haarlemmerdijk 55

Dit rijksmonument is een diep pand. Het grote achterhuis had een uitgang naar de Zalmkopersgang, genoemd naar zalmkoper Douwe Rieuwertsz., die het huis eind 17e eeuw in bezit had. In 1974 werden de panden aan Stadsherstel verkocht.

Haarlemmerdijk 51 en 53

Het eerste huis op de plek van nr. 51 was van een schipper die voer op Guinee. In de 19e eeuw raakte het in verval. Later werd besloten om stukken van het pand af te halen. In het onderstuk van nr. 53 zat toen de sportwinkel van tafeltennisser Frans Schoofs (1939–2004). Hij werd Nederlands kampioen in 1958 en 1964; in het mannendubbel veroverde hij vijf titels en in de mix twee. In totaal kwam hij 158 keer uit voor het Nederlands tafeltennisteam. Daarna was hij bondscoach van het Nederlandse vrouwenteam. Stadsherstel liet voor de erven door architect Sjoerd Soeters een ontwerp maken. Het werd er een met een knipoog naar de oude lijstgevel.

Vroegere bebouwing Haarlemmerdijk 51, 53

Loop terug en sla linksaf naar de Binnen Oranjestraat.

Binnen Oranjestraat 3

De 17e eeuwse gevelsteen *'t Wapen van Tessel* verwijst naar de 'Rede van Texel'. Dit was een natuurlijke ankerplaats waar schepen wachtten op gunstige wind en getij voordat zij uitzeilden naar verre

bestemmingen of verder voeren naar Amsterdam. De steen komt oorspronkelijk uit de gevel van Haarlemmerdijk 14 en is na omzwervingen via Monumentenzorg in dit pand geplaatst.

Sla links af de Vinkenstraat in.

De Vinkenstraat uit eerste helft 17e eeuw is vernoemd naar de 16e eeuwse Herberg de Rietvink die hier buitendijks stond. Daar hield de protestantse prediker Jan Arntsz 'hagepreken'. De dicht op elkaar gebouwde panden werden met allerlei soorten woningen en bedrijfjes gevuld. Het werd een intieme binnenstraat, verscholen achter de Haarlemmerdijk, met donkere en lichte plekken, stegen en gangen. In vroeger tijden was het nog zo, dat elke bedrijfstak zijn eigen plek/steeg had. Zo was hier de Tamboersgang, de Messenmakersgang, de Looyslagersgang, de Wafelbakkersgang en de eerder genoemde Zalmkopersgang te vinden.

Een hageprediker preekt in de hagen, in 't veld, in de open lucht en dus buiten de stad.

Een oud bewoonster

Mevrouw Hendriks woonde in 1978 al 42 jaar in de straat. Ze vertelde hoe het er vroeger was: "Er werd altijd op straat gespeeld; bok, bok, berrie of busje trap. En in de zomer huurden de kinderen een fiets en gingen naar de bloembollen, waar ze de hele dag bleven. Ze kwamen terug met allemaal kransen om hun nek, dat was zo'n leuk gezicht. Er was veel saamhorigheid; het is echt een buurt van mensen onder elkaar. We zetten vaak de stoelen buiten en zaten daar soms tot 2 uur in de nacht. Veel mensen waren familie van elkaar en iedereen noemde elkaar oom of tante." Toen mevrouw Hendriks de buurt in 1978 zo omschreef, stond die er al tijden zeer slecht bij. Er waren veel gaten en vervallen panden; er werd gedacht aan sanering. Maar gelukkig gebeurde dat met veel

panden niet, zoals met de drie Stadsherstelmonumenten.

12. Vinkenstraat 74

In dit rijksmonument uit de 17e eeuw sloeg in 1908 de vlam in de pan op een petroleumstelletje. De brandweer kon met een koolzuurspuit de brand bedwingen, maar de schade was enorm. Bij de restauratie door Stadsherstel in 1991 bleken de balken en vloerdelen sterk aangetast te zijn door de brand. De onderpui werd vervangen door een pui met stalen portaal voor de stabiliteit.

Loop door naar

Vinkenstraat 68

Dit 17^e eeuwse huis had, te zien aan de bogen boven de ramen, oorspronkelijk een trapgevel. Door Stadsherstel werd in 1985 eerst de fundering hersteld. De bouwkundige toestand van de voor- en achtergevel was zo slecht dat beide moesten worden herbouwd.

Vroegere situatie rond Vinkenstraat 68

Er zijn nog drie 17^e eeuwse lelie-ankers in het metselwerk te zien en de gevel staat op een karakteristieke hoge pui met een houten stoeptrapje in Jordane trant. Het erf werd in 1623 gekocht door kramer Vechter Pieterszn., verkoper van kleine waren, die met een mars (draagmand) op zijn rug spullen verkocht.

Loop terug en kijk gelijk links

Vinkenstraat 55

Dit hoekpand heeft aan de voorkant een afgesneden hoek. Die stamt uit de tijd dat er koetsen door de straten reden. Als een paard de bocht te nauw nam, kon de koets een hoekhuis schampen. Bij de verkoop in 1973 stond vermeld dat het een beschermd

monument is dat hersteld moest worden. Toen Stadsherstel het pand in 1977 kocht, stond het in de stutten en was er nog niets gebeurd. Bij de restauratie kon de voorgevel worden gered door deze aan de binnenzijde met beton te verankeren aan de gevel.

Loop verder de Vinkenstraat door. Ga bij de speeltuin rechtsaf. Loop door de Mouthaansteeg richting de Haarlemmerdijk.

De steeg is vernoemd naar Gerrit Dirksz. Mouthaan, een 17e-eeuwse sleper die op de hoek woonde. Hij vervoerde goederen op een slee met houten glijders. Dit beroep was essentieel voor het vervoer in een tijd dat smalle straten en grachten niet toegankelijk waren voor zware paardenwagens. Deze bleven op het plein bij de Haarlemmerpoort. Mouthaan had zijn handeltje vlakbij.

Loop nu links de Haarlemmerdijk op

13. Kom binnen: Haarlemmerdijk 123

In dit pand bevindt zich de ambachtelijke drukkerij van de 83 jarige René Treumann. Hij had veel zorgen om zijn pand en besloot het pand aan ons te gunnen. Nu kan hij hier weer zorgeloos wonen en zijn beroep uitoefenen. Kom binnen een kijkje nemen naar zijn mooie collectie. René geeft ook een demonstratie.

Haarlemmerdijk 140 aan de overkant

Dit pand heeft tekenen van Art Nouveau, maar het is uit 2012 (architectenbureau Klein).

Loop weer even terug; sla rechtsaf de Binnen Dommerstraat in tot de Brouwersgracht.

De straat is vernoemd naar IJsbrand Jansz. Dommer, in de 16e eeuw eigenaar van de grond. In 1579 werd hij schepen van de stad.

Binnen Dommerstraat 3-5

In de gevel van dit hoekpand vindt u de naam Immanuel. Dit pand werd eind vorige eeuw gebruikt door de Pinkstergemeente Agapè.

Binnen Dommerstraat 13-15

In de zijgevel van het volgende pand vindt u een gevelsteen met het Bijbelverhaal over de wonderbare broodvermenigvuldiging.

Een dergelijke gevelsteen werd door 17e en 18e eeuwse bakkers gebruikt als reclamebord. Een vergelijkbare voorstelling, maar fraaier gehakt, is later in deze wandeling te zien op het adres Binnen Brouwersstraat nr. 22.

Ga, voor de brug links de Brouwersgracht op.

De Dommersbrug, brugnummer 148, is in 1900 gebouwd door Publieke Werken als ophaalbrug. Het heeft deels getordeerde balusters.

14 Kom binnen kijken: Brouwersgracht 260, Schildersbedrijf Simons

Vroeger stikte het van de ambachtelijke familiebedrijven aan de Brouwersgracht, maar nu zit er nog één Amsterdamse ouwe rot: Schildersbedrijf Simons. Het onderhoudt al vijf generaties Amsterdamse monumenten, waaronder het NACO-huisje, de Haarlemmerpoort en de Vondelkerk van Stadsherstel. Sinds februari hebben zij het ERM-keurmerk (Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg) gekregen. Ze zijn daarmee het eerste schildersbedrijf in Amsterdam met dat keurmerk.

“Er zaten hier bijna alleen maar vaklieden en familiebedrijven: een meubelmaker en stoffeerder, een witgoedzaak, een aannemer en zelfs een zeilmakerij. Ook heel handig: verderop zat een bouwbedrijf. Had ik een stukje plint nodig, dan kon ik zo even langs ome Jan wandelen.” Aldus Chiel Simons.

Brouwersgracht 226-234

Het voormalige industriegebouw van Hamel's Atlas Metaalhandel N.V. is drie panden breed, met rechts een woonhuis en links een pakhuis in dezelfde bouwstijl. Het kwam in de plaats van de 19^e eeuwse patentoliefabriek van de gebroeders Theodorus en Ignatius Alberdingk Thijm. Nu is het een appartementencomplex.

Brouwersgracht 220

Brouwersgracht 220 werd in de Tweede Wereldoorlog gesloopt. In 1956 is het huisje herbouwd, waarbij men besloot om de 18^e-eeuwse gevel iets verhoogd te reconstrueren. Dit was een van de eerste restauraties onder begeleiding van het in 1953 opgerichte Bureau Monumentenzorg. Bij de herbouw werd de geveltop opnieuw

aangebracht. De hoge houten onderpui herinnert aan de 17^e eeuwse gevel. Het gevelsteentje met griffioen werd na de restauratie aangebracht.

De steen is gemaakt door C. Boschma, toen directeur van het Fries Museum in Leeuwarden. Een griffioen is een fabeldier met de kop en vleugels van een adelaar en het lichaam van een leeuw, symbool voor de heerschappij over hemel (kop en vleugels) en aarde (lichaam).

Brouwersgracht 204-206 / 208 / 210-212

Groep van drie pakhuizen: het Kleine Groene Hert (204-206), 't Vyfde Groene Hert (208) en het Groote Groene Hert (210-212). Het zijn twee trapeziumgevels met daartussen een latere smalle tuitgevel met fronton en aanzetvoluten. Ze hebben windkasten in plaats van hijsbalken. Gebouwd door de familie Six in 1640. Nummer 208 was in 1635 een woonhuis, in 1680 door Six verbouwd tot pakhuis. De gevels worden bekroond met herten; deze vormen een reconstructie van kunststof.

Aan de overzijde van de gracht, links van de Westerstraat ziet u

15 Brouwersgracht 135

Bij dit huis hoorde een erf aan de achterzijde met daaraan het pakhuis en het achterhuis. Deze kwamen uit op de Goudsbloemgracht via de Zevenkattengang. Het was een kinderrijke omgeving en daaraan droegen kruidenier Albert Buddingh en Hendrika Maria Bulens,

toen zij hier in 1878 kwamen wonen, flink bij. Zij kregen maar liefst tien kinderen tussen 1879 en 1888. Het huis is ook het geboortehuis van een van de allereerste profvoetballers: Max Goedkoop.

16 Kom binnen kijken: Brouwersgracht 196

Pakhuis De Appel werd in de jaren '70 van de vorige eeuw door Wies Smals en Ad Petersen gekocht en verbouwd. Een dappere onderneming die resulteerde in een bijzonder huis. Thea Houweling woont er nu al 35 jaar en heeft het pand voor een groot deel aan ons geschonken. Zij heeft het vruchtgebruik van haar appartement, dat zij tot zijn dood in 2021 met Ad bewoonde. De huurder op de 1e verdieping is onlangs verhuisd en u kunt dit komen bekijken. Op de begane grond ziet u de twaalf apostelen liggen. Er worden fondsen geworven om deze weer terug te laten keren naar de Posthoornkerk.

Brouwersgracht 180

Het 'Krijtstreeppakhuis' is een voorbeeld van nieuwbouw die mooier is dan de oudbouw. Sjoerd Soeters ontwierp het met een baksteenformaat dat vroeger niet bestond en een witte lintvoeg die evenmin gebruikelijk was.

Brouwersgracht 174-178

Dit trapeziumvormige pakhuis met tuitgevel wordt gesierd door het stadswapen en de keizerskroon. Het gebruik van het stadswapen betekent vermoedelijk dat dit complex door het Stadsfabriekambt is gebouwd. Het bouwjaar is onbekend, maar de drie pakhuizen achter één gevel zijn al te zien op de vogelvluchtkaart van Balthasar Florisz uit 1625. Sinds 2011 is het metselwerk weer zichtbaar, zonder zwarte verf.

Ga verder via de Korte Prinsengracht, richting Eenhoornsluis.

17 Kom binnen: Korte Prinsengracht 40

Ook dit pand werd ons voor een groot deel geschonken. Dat was eind 2025. De oud-eigenaren wonen nog steeds in hun appartement. Zij kunnen, zoals zij het zelf beschrijven, in rust werken aan het vervreemden van huisraad en collectie. De gevelsteen hebben zij naar aanleiding van het 400-jarig bestaan van hun huis in 2000 laten aanbrengen. Het is een verwijzing naar de oude naam van het huis: 'In de Gouden Poort'. Ook zijn hun namen in steen vereeuwigd. De poort staat in een veld met stenen (naar Steeneveld) en wordt omringd door een slingerende rank van een bonenplant (naar Boon).

Klein monumentje

Vlak voordat u van de Korte Prinsengracht rechtsaf over de Eenhoornsluis gaat, staat rechts op de grond een klein monumentje: een bronzen vinger. Deze vinger verwijst naar Nel de Jager. Zij was winkelstraatmanager in de Haarlemmerbuurt. De buurt was zeer tevreden over haar. Zij sprak mensen op hun gedrag aan. Vandaar het vingertje, dat na haar overlijden in 2019 is geplaatst. Toen het werd gestolen, is het dankzij crowdfunding opnieuw gemaakt.

Ga over de brug rechtsaf de Korte Prinsengracht op, richting Brouwersgracht

Brouwersgracht 158-162 (De Twee Stokvissen)

Op twee van de drie panden uit 1772 staan nog de Noorse namen: Tromsø en Hammerfest. Op het eerste pand stond ooit Bergen. Gebouwd voor stokvishandelaar Jan Koolhof. Het smeedijzeren bovenlicht met De Twee Stokvissen bevat een kroontje en monogram met de letters J.K. De firma werd in 1821 overgenomen door A. Smit en Zoon. Deze bouwde in 1891/92 de twee buurpanden 158-160 met daarin een stokvisbeukerij. Stokvis beuken is het slaan van kabeljauw, zodat de vezels open gaan en de vis kan worden geweekt. Zij noemden de panden naar de plaatsen waar zij zaken mee deden. De architect was de bekende F.

Caron. Bij de bouw van de Posthoornkerk speelde de firma Smit een grote rol met een schenking van Hfl. 10.000,-.

Ga de brug over naar

18 Prinsengracht 1

Rond 1620 liet Egbert Daelder Prinsengracht 1A bouwen. Hij noemde het 'De Justitie'. Zijn dochter en erfgename werd een van de eerste onafhankelijke en succesvolle zakenvrouwen. Later hing hier 'De Koning van Engeland' uit. De gevelsteen met de Heilige Petrus komt uit de achtergevel van het buurpand. Het is een klein, in de kern 17^e eeuws huis met een voorhuis van 4,42 m hoog achter een houten onderpui. Het verkeerde bouwkundig in redelijke staat toen het samen met de buurpanden op nummer 3 en 5 in restauratie ging. Bij de vernieuwing van de fundering van deze panden werden oude rioleringen, beerputten en paalkoppen aangetroffen.

Omdat de gemeente de taluds van bruggen steeds glooiender laat verlopen (met een langere aanloop), is de straat in de loop der jaren zo vaak opgehoogd dat een normale ingang van het pothuis onmogelijk was geworden. Daarom is deze na de restauratie niet teruggebracht. Wel is de oorspronkelijke indeling van de houten onderpui hersteld.

De gevelsteen met de sleutels (een gouden en een zilveren) verwijst naar de heilige Petrus, die deze van Jezus kreeg. Met de sleutel zouden de wereld én de hemelpoort ontsloten kunnen worden (Mattheüs 16:19). Het 17e eeuwse pand heeft een gevel uit de 18e eeuw. De halsgeveltop is afkomstig van de Lange Leidsedwardsstraat nr. 109.

Prinsengracht 3

In dit monument, met een 19e eeuwse sobere lijstbekroning met consoles en dakkapel, woonde in 1923 de oudste bewoonster van Nederland. In het huis met drie Bijbelse voorstellingen in de achtergevel bracht zij haar laatste jaren door, psalmen en geestelijke liederen zingend.

De gevelsteen toont de uit de dood herrezen Christus, gekleed als pelgrim, die twee apostelen vergezelt op weg naar het plaatsje Emmaüs. Zij herkennen hem niet; dat gebeurt pas later bij een maaltijd wanneer hij het brood breekt. De steen is uit de eerste helft van de 17e eeuw en is gehakt naar voorbeeld van een gravure van Julius Goltzius uit 1585.

Prinsengracht 5

Toen Stadsherstel het pand in verwaarloosde toestand aankocht, was de gevelsteen niet meer aanwezig. Een steen uit de achtergevel van het buurpand is toen in de voorgevel geplaatst: De apostel Paulus, als verdediger van het christelijk geloof. Het boek verwijst naar de vele geschriften van Paulus. Het zwaard kan verschillende betekenissen hebben: is het een verwijzing naar zijn vorige leven als christenvervolger of naar het zwaard waarmee hij zou zijn onthoofd? De gevel is uit de 18e eeuw. De 'rollagentop' is in de 19e eeuw vernieuwd.

Prinsengracht 7 "De Posthoorn" (1863)

De Posthoorn was eerst een rooms-katholieke huiskerk in het achterhuis van Prinsengracht 7. Na de Alteratie (1578) was het niet-gereformeerden verboden om publiekelijk godsdienstoefeningen te houden. Daarom hield men diensten in woonhuizen of schuilkerken. 'De Posthoorn' is voortgekomen uit het werk van de augustijner pater Van den Brande, die na 1622 kerkdiensten leidde in Amsterdam. Eerst werd gebruikgemaakt van een kerkruimte in 't Friesche Wapen (hoek Korte Prinsengracht/Haarlemmerstraat). Rond 1687 verhuisde de statie De Posthoorn naar

deze plek, de voormalige behuizing en startplaats van de postkoets naar Haarlem. De posthoorn is nog steeds te zien boven de toegang tot het huiskerkje: het poortje van de Posthoorngang aan de Brouwersgracht tussen de nummers 81 en 89. Na 1795 (Bataafse Republiek) konden katholieken weer openlijk kerken. In 1863 werd de door Pierre Cuypers ontworpen Posthoornkerk aan de Haarlemmerstraat in gebruik genomen.

Loop terug naar de Brouwersgracht en sla rechtsaf

Brouwersgracht 101

Eerste vermelding van dit pand is 1619. Toen verkocht Herman Janszn., schuitenmaker, het lege erf aan Egbert Gerritszn., kistenmaker. Aan de zuidkant woonden toen Jelle Dircxzn., loodsman, en aan de achterzijde had timmerman Cornelis Claeszn. zijn erf.

Egbert liet omstreeks 1620 een woonhuis op dit erf bouwen voor zichzelf. Al vóór 1676 wordt het huis vergroot met drie pothuizen: één ter vergroting van de woonkelder, één voor gebruik door een schoenlapper en de derde ter vergroting van de bakkerij. Na meer dan twee eeuwen werd het broodbakken en melkslijten opgevolgd, toen in 1864 Johanna Klijn er haar nering begon. En rond 1879 begon tapster Ientje Vennik in het pand een kroeg.

Gevelsteen 'T Smack Zeyl' is hier na een restauratie in 1972 aangebracht. Een smak was een 18e-eeuwse platbodem voor het vervoer van goederen langs de kust. Met de platte bodem kon deze ook op de Wadden komen. Oude smakken werden wel gebruikt om, geladen met stenen en klei, bij dijkdoorbraken gaten te dichten. Het smakzeil is het vierhoekige zeil. De gevelsteen dateert uit de tweede helft van de 17e eeuw; hij komt uit een ander pand. Dit is te zien aan het aluminium plaatje met de hijstang rechtsboven.

De Vrienden hebben bijgedragen aan de restauratie van de vijf stenen op dit hoekje.

Brouwersgracht 99

Brouwersgracht 99 is samen met nr. 97 en 101 in 1972 geheel herbouwd. Nummer 95 werd hierbij deels gerestaureerd. Brouwersgracht 99 heeft in het halfcirkelvormig fronton van het huis '17-wolf-11' staan. Dat verwijst naar Jan Ditmar Wolfers, die dit huis liet bouwen. Oorspronkelijk was onder de ramen een pothuis en boven de deur een houten luifel. Bij de restauratie in 1972 kreeg het pand zijn halsgevel met de ongewone, oorspronkelijke klauwstukken: drie punten van het acanthusblad krullen omhoog. In dit huis woonde Theo Thijssen na de dood van zijn vader (schoenmaker in de Eerste Leliedwarsstraat 16). Zijn moeder, 32 jaar oud, ging hier in 1890 als weduwe wonen met haar zes kinderen. Zij runde een winkeltje met kruidenierswaren in het benedenhuis tot 1898. Theo Thijssen was onderwijzer, politicus en schrijver van onder andere het boek Kees de Jongen.

Theo Thijssen

Brouwersgracht 97

Dit huis is in 1715 gebouwd voor twee rijke kleermakers. In de gerestaureerde gevel is een steen gemetseld met een dichtgebonden zak geld. Een zesthalf, schelling, is een zilveren muntje ter waarde van vijf en een halve stuiver. Schellingen waren in de 17e en 18e eeuw het meest gebruikte kleingeld. De steen komt van de achtergevel van Reestraat 19.

Brouwersgracht 95

Het beroep dat de bouwer van het eerste huis op deze plek (1619), Hilcke Dirckszn., uitoefende (lootsman), was onmisbaar in zijn tijd, omdat hij als geen ander de verraderlijke vaarwegen kende. Door voortdurend verschuivende zandbanken wist hij schepen veilig langs de juiste geulen naar de Amsterdamse haven te leiden. Toen, bijna vier eeuwen later, de toenmalige bewoonster Lia de Wilde in 2002 60 jaar werd en hier 30 jaar woonde, heeft zij in

overleg met ons deze gevelsteen laten plaatsen. Daarop staat ook een peillood afgebeeld. Met het touw (de loodlijn), voorzien van tekens, kon door de lootsman de diepte worden bepaald. En met de sparing aan de onderzijde van de loden cilinder kon een grondmonster worden genomen.

Vroegere bebouwing Brouwersgracht 95, 97

Loop langs de Brouwersgracht en neem de brug naar de overkant naar:

Brouwersgracht 86

Hoek Brouwersgracht/Binnen Brouwersstraat werd rond 1618 gebouwd en in 1650 verkocht aan een "bierbeschooier". Bierbeschooiers leverden bier aan tappers en particulieren. Daarom hadden zij graag een plaats aan dit stuk van de Brouwersgracht: de Bierkaai. Dit is het allereerste huis dat Stadsherstel in bezit kreeg: op 22 mei 1957. Stadsherstel kocht aanvankelijk veel hoekpanden aan. Door het restaureren van hoekpanden werd een hele huizenrij overeind gehouden; de 'boekensteunfunctie' genoemd. De andere reden voor het restaureren van hoekhuizen is dat een hoekpand uitstraling heeft naar meer kanten. Hierdoor was ons werk extra zichtbaar en lieten we zien dat het loont om 'oude krotjes' op te knappen. Brouwersgracht 86 moest nodig gerestaureerd worden. Bij de restauratie werd de top vervangen door een gedetailleerde halsgevel in Lodewijk XIV stijl, tweede kwart van de 18^e eeuw. Deze is afkomstig van de werf van Bureau Monumentenzorg. Op die werf lagen delen van gevels, afkomstig van gesloopte panden. Stadsherstel heeft veel gevelfragmenten kunnen bewaren voor Amsterdam door ze te herplaatsen op verminkte gevels. Houten huizen hadden

houten buitentrappen. Toen de huizen versteenden, versteenden ook de trappen. Bij eenvoudige huizen werden nog lang houten buitentrappen toegepast. De houten buitentrap met overhuiving aan de zijkant van Brouwersgracht 86 is echter uitzonderlijk. De trap is over het pothuis gebouwd, waarin een secret zat.

Ga rechtdoor de Binnen Brouwersstraat in. De aanduiding Binnen of Buiten houdt verband met de ligging ten opzichte van de Haarlemmerdijk -straat.

19 Binnen Brouwersstraat 30/32

Het perceel Binnen Brouwersstraat 30 bestaat nu uit een voorhuis (van rond 1900), een tussenlid met achterhuis en een plaatsje. Vroeger had het achterhuis een eigen nummer. Het was toegankelijk via een gang of slop. De constructie van het achterhuis is nog grotendeels 17^e eeuws. In het voorhuis was van 1846 tot 1976 het familiebedrijf (loodgieter en elektricien) van de familie Goossens gevestigd.

Binnen Brouwersstraat 22

Het pand werd voor het eerst vermeld in 1687, toen een bakker het kocht. Aan de voorzijde ligt het aan de straat, aan de achterzijde aan kaatsbaan 'de Boeredans'. Toen de gevelsteen geplaatst werd in 1741, was het beroep van de huurder ook bakker. Een deel van het huis deed dienst als bakkerij tot ver in de 19^e eeuw. De gevelsteen herinnert hieraan. De Vrienden van Stadsherstel restaureerden de steen met een afbeelding van de wonderbare spijziging. Bij de restauratie van het pand in 1994 was deze bijbelillustratie al ontdaan van vele lagen Bentheimkleurige verf. In 2022 werd besloten de steen weer kleur te geven.

Binnen Brouwersstraat 20

Eenvoudig voormalig winkelpand met een rechte lijstgevel. Nr. 18 bestaat niet meer; het lag aan een slop. In 1926 werd een bouwvergunning aangevraagd. Het pand werd toen op de begane grond verbouwd tot café.

Binnen Brouwersstraat 16

In de straat waren veel gangen of sloppen. Soms zijn sloppen of gangen verborgen in het woonhuis of volledig verdwenen achter een gevel, zoals bij Binnen Brouwersstraat 16.

Berucht waren de gangen in de 19e eeuwse Jordaan met de barre woonomstandigheden. Minder bekend zijn de binnenterreinen van eerdere periodes. Een aanwijzing is te vinden in benamingen die verwijzen naar een beroep. Achter het achterhuis van nummer 16 liep de Mandenmakersgang. Deze liep van de Brouwersgracht tot de Haarlemmerstraat.

Binnen Brouwersstraat 2

In 1990 verwierf Stadsherstel dit pand van de Stichting Jan Pieterszoon Huis voor huisvesting van muziekstudenten. Het pand is na restauratie dan ook geheel in gebruik bij muziekstudenten. De bever (knagend) in de gevel symboliseert de lange strijd met diverse instanties om dit pand in oude staat terug te brengen. *Castor Tenax* betekent "de vasthoudende bever". De steen is van Hans 't Mannetje.

Elke restauratie versterkt de dam die het belangrijkste gebouwde cultuurbezit van ons land moet beschermen tegen verval en verminking. Als dat werk niet in het vereiste tempo doorgaat, vallen er steeds grotere gaten. Zo heeft de bever net zo lang doorgeknaagd tot hij ook deze boom bij zijn dam kon voegen.

Ga rechtsaf de Haarlemmerstraat op. Even verderop staat op nummer 75

20 Het West-Indisch Huis

Het West-Indisch Huis begon in 1617 als vleeshal en wachtruimte voor de schutterij. In 1623 werd het verbouwd tot hoofdkantoor van de West-Indische Compagnie (WIC). Deze huurde het gebouw, dat boven de

ramen nog versierd was met koeienkoppen. De WIC liet aan de achterzijde twee vleugels bouwen en een muur die de binnenplaats afsloot. Deze handelsorganisatie werd in 1621 opgericht, naar voorbeeld van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC), maar gericht op het westelijk halfrond. Hier werd ook de slavenhandel georganiseerd.

Piet Heyn — Maarten Tromp

Admiraals als Piet Heyn en Maarten Harpertszoon Tromp, bestuurders als Joan Maurits van Nassau en Peter Stuyvesant, en kooplieden en zeekapiteins liepen in en uit. In de kelders en op zolder was opslag van koopwaar en buit (Piet Heyn veroverde in 1628 de Zilvervloot: zilver, specerijen, zijde en amber). De Heren XIX, bewindhebbers van de WIC, gaven in de grote zaal in 1625 opdracht om op het eiland Manhattan een fort te bouwen. In Fort Amsterdam ontstond de vestiging Nieuw-Amsterdam, die zou uitgroeien tot New York. In 1647 raakte de WIC door het verlies van Brazilië in financiële problemen. De WIC verhuisde. Hierna kreeg het gebouw de functie van Herenlogement. In 1826 nam de Lutherse Diaconie het in gebruik als wees- en oude mannen- en vrouwenhuis. In 1975 brandde het pand deels uit.

*Joan Maurits van Nassau
Peter Stuyvesant*

Geurt Brinkgreve, monumentenredder en geestelijk vader van Stadsherstel, was een van de initiatiefnemers van Stichting Het West-Indisch Huis, die het pand redde.

Sla direct voorbij het West-Indisch Huis rechtsaf de Herenmarkt op

21 Herenmarkt 9

Dit huis aan de 'Heeremarct' is in 1615 gebouwd. Bebouwing werd toen mogelijk; daarvoor was het gebied te drassig. Begin 17e eeuw heeft men de Haarlemmerdijk rechtgetrokken en versterkt als waterkering. De eerste eigenaren heetten naar het eiland Wieringen. De naam van het huis was 'Het Eylant van Wieringen' (staat in een akte uit 1623). Helaas is de gevelsteen verdwenen.

Herenmarkt 19

Het pand heeft een rechte lijstgevel met consoles. Het is ingrijpend verbouwd: alleen de bouwmuren zijn nog 17e-eeuws. Rond 1800 zijn de balklagen, de kap en de gevels vernieuwd. In 1880 is bij een tweede verbouwing de onderpui vernieuwd en zijn de ramen met ojiefprofiel aangebracht. Bij restauratie door Stadsherstel zijn de gepleisterde voorgevel, onderpui en het portiek hersteld. Het uiterlijk is nu kenmerkend voor de tweede helft van de 19e eeuw.

Herenmarkt 21

Bij onderzoek van Bureau Monumentenzorg bleek dit een kunsthistorisch en architectonisch interessant pand te zijn, een 'vergeten' monument. Het 17e-eeuwse huis had ooit een halsgevel, maar toen Stadsherstel eigenaar werd, was deze verdwenen. Bij de restauratie is hij opnieuw gemaakt op basis van gegevens van Bureau Monumentenzorg.

Herenmarkt 23

Tijdens de zogeheten Tweede Uitleg (1586-1596) werd ongeveer op de plek van dit pand een tijdelijke, eenvoudige Haarlemmerpoort neergezet. Deze heeft hier gestaan tot de Derde Uitleg (ca. 1612). Bij deze Derde Uitleg zijn de Haarlemmerbuurt bebouwd, het eerste deel van de Grachtengordel en de Jordaan. De erven aan de Brouwersgracht werden in 1614 geveild. In 1696 komt "waar 'De Witte Duyf' uithangt" in handen van een tapper. Herenmarkt 23 had vanaf ongeveer 1800

zicht op de Soeploods. In deze houten Soeploods met opschrift 'Aan de weldadigheid gewijd' konden behoeftige Amsterdammers een portie soep halen.

Soeploods

Dit was bedacht door de graaf van Rumford om op een goedkope manier armen te voeden. De voedzame 'Rumfordsoep' van groene erwten, witte bonen, gort, tarwe en groenten, met wat rundvlees, beendergelei en tarwebrood, vond gretig aftrek in de barre Franse tijd.

Ga op de Herenmarkt linksaf richting Brouwersgracht.

22 Brouwersgracht 46

In 1698 kocht schipper J.C. Droncker een huis aan de Brouwersgracht; op de gevel stond "het Eyland van Enst". Hier had chirurgijn P. Cleveringh tot zijn dood in 1710 zijn winkel.

Weduwe Margaretha dwong waarnemer B. van Vijve (uit Brugge), van wie zij zwanger was, tot een huwelijk. Pas na het betalen van een genoegdoening aan de vrouw aan wie hij al had beloofd te trouwen, kon het huwelijk met Margaretha doorgaan. Dankzij dat huwelijk werd de man poorter en lid van het chirurgijnsgilde. Na dertig jaar huwelijk verdween hij terug naar Brugge. Hij vestigde zich daar opnieuw als chirurgijn. Margaretha moest, berooid, het huis verlaten.

Bij de verbouwing in 1755 kwam de ingezwenkte halsgevel met kuif tot stand. De spiltrap rond een scheepsmast uit 1630 bleef behouden.

De laatste bewoonster bleef na het overlijden van haar zus in 2019 boven wonen. Het huis was toen al aan Stadsherstel gegund, omdat zij zo gecharmeerd was van Stadsherstels werk jaren eerder in de Binnen Visserstraat. De Vrienden droegen bij aan het terugbrengen van de originele kleuren binnen.

Ga voorbij dit pand de Binnen Visserstraat in.

Stadsherstel heeft in deze straat vijf panden gerestaureerd, mede dankzij de Vrienden, voor muziekstudenten.

23. Binnen Visserstraat 21-19

Dit niet-monumentale huis werd gesloopt en er kwam een monument van de Nieuwezijds Kolk, dat moest daar weg voor de bouw van een parkeergarage. Ook de 18^e eeuwse zwerfsteen "De Vischjager" vond hier een plekje. De Vrienden betaalden de restauratie van de steen.

Binnen Vissersstraat in 1995

Binnen Visserstraat 17-15-13

De Wijdegang, nu onderdeel van 19-21 gaat naar de inpandige achterhuizen. In nummer 13 op het Eksterhofje kwam een nieuwe gevelsteen, te zien door de ingang van de Wijdegang (4 muziekstandaards waarvan één is omgevallen, zoals de loopbaan van musici er een is van vallen en opstaan).

Binnen Visserstraat 11-9

Het monument uit 1711 met halsgevel in Lodewijk XIV-stijl is herbouwd met oude materialen. Een nieuwe gevelsteen: een Jonkheer, is bij haar afscheid van Stadsherstel door Barbara Jonkheer geplaatst.

Ga bij de Haarlemmerstraat link

24. Haarlemmerstraat 46

Dit 17^e eeuwse huis met 19^e eeuwse voorgevel op de hoek van de Haarlemmerstraat en de Binnen Wieringerstraat heeft diverse verbouwingen ondergaan. Gelukkig zijn er nog verschillende interessante onderdelen behouden gebleven, zoals de œil de boeuf (het ronde raam), een restant van een uitgemetselde spoelbak en de teruggevonden eerste steen.

Haarlemmerstraat 48

In het pand, ooit genaamd "De Heerenbaquet", zit sinds onze restauratie in 1983 De Brillemaaker. Bijna maandelijks ontwerpen en maken ze zelf een nieuwe bijzondere etalage waar ze diverse prijzen mee gewonnen hebben.

Ga bij ons hoekpand de Buiten Wieringerstraat in

25. Droogbak 17 / hoek Buiten Wieringerstraat

Het huis lag in 1605 aan de kade. De eerste bewoners in de 17^e eeuw hadden beroepen die met de scheepvaart te maken hadden: een loodsmans, blokkenmaker, lijnslager en zeilmaker als eigenaar of huurder. Maar ook een bierbeschooier, die vermoedelijk de stadsherberg van bier voorzag. In de 18^e eeuw werd het pand verbouwd met behoud van de houten balkenlaag. De klokgevel in Lodewijk XIV-stijl kreeg een kuif en gekuifde voluten. In het gebogen lijstvormige fronton staat een afbeelding van "De drie rotganzen". De houten onderpui werd voorzien van een frontale stoep. Om de hoek kwam een pothuis en een aparte toegang. Stadsherstel verkreeg het monument in 1958. Restauratie vond plaats rond 1975.

Droogbak 17 in 1972

Haarlemmer Houttuinen – stadsvernieuwing of -vernieling

In een aflevering van *Andere Tijden* (6 november 2011; aflevering "Stad op de schop") is de afbraak van deze volksbuurt te zien, met verhalen van oud-bewoners vol nostalgie: "Iedereen kende elkaar en zorgde voor elkaar." Maar de buurt moest plaatsmaken voor een vierbaans autoweg en een trambaan. Protesten van buurtbewoners en studenten in de Posthoornkerk mochten niet baten.

Uiteindelijk kwam er geen trambaan en slechts een tweebaansweg.

1972: afbraak Haarlemmer Houttuinen

Loop rechtdoor naar de Haarlemmer Houttuinen 47 en ga aan de linkerkant de achterkant van de Posthoornkerk binnen.

26. Kom binnen: De Posthoornkerk, Onze Lieve Vrouwe Onbevleekt Ontvangen,

Op een Mariafeestdag in september 1861 werd de eerste steen gelegd. De kerk is een driebeukige kruisbasiliek met klaverbladkoor en twee galerijen. De kerk heeft een achthoekige vieringtoren met open lantaarn. Tijdens de tweede bouwfase (1887–1889) kreeg de kerk een tweede transept met twee torens met ongelijke bekroning.

Zowel de voorstelling van Christus' Hemelvaart in het transept als die van de apostelen (u heeft ze alle twaalf kunnen zien in de Brouwersgracht/Pakhuis De Appel, waar ze gerestaureerd worden) zijn van J. Dunselman. In de doopkapel, links achter in de kerk, bevindt zich een voorstelling van Maria van Kevelaer. De kruiswegstaties zijn van A. Kläsener.

Door de toenemende ontkerkelijking in de jaren zestig dreigde sloop van de kerk. Maar er kwam fel verzet uit de buurt. Belangrijk was de oprichting van de Stichting De Posthoornkerk in 1988. De kerk werd gered, gerestaureerd en opnieuw voor gebruik ingericht. Tien jaar later restaureerde Stadsherstel o.a. de twee voortorens en enkele kunstschaten en realiseerde het nieuwe toiletten.

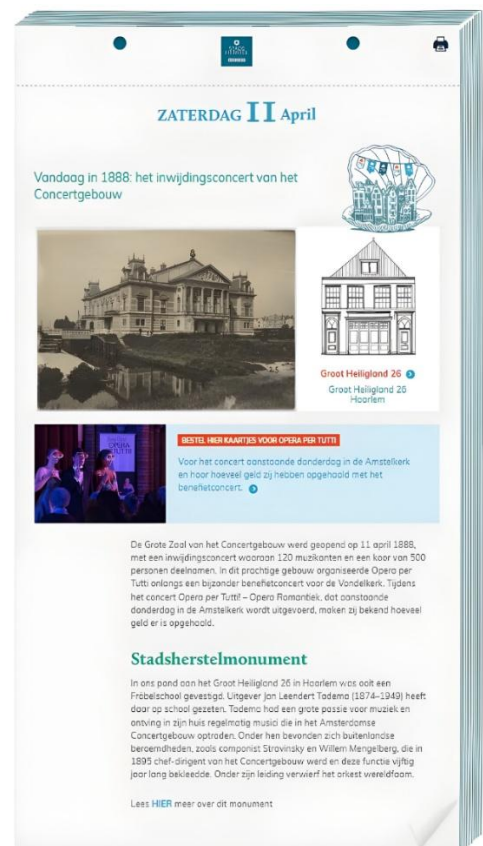
Geniet u van de muziek en een drankje terwijl u rondkijkt in Cuypers' eerste kerk in Amsterdam. Later zou de Vondelkerk, zijn lieveling, volgen. Dat was zijn huiskerk en hij woonde ertegenover.

Leuk om te weten: op dit moment hebben wij al meer dan 350.000 euro ontvangen van

meer dan 4.650 donateurs. Een fantastisch bedrag, maar u begrijpt: we zijn er helaas nog niet.

Wist u dat wij elke week een Stadsherstelmonument openstellen om binnen een kijkje te nemen?

We delen die monumenten op onze website www.stadsherstel.nl/70 jaar en dagelijks in onze gratis online scheurkalender met elke dag een weetje van de stad of een historisch weetje gekoppeld aan een verhaal over een Stadsherstelmonument. U kunt zich voor deze nieuwsbrief inschrijven via www.stadsherstel.nl/nieuwsbrief

STADS
HERSTEL

VRIENDEN

Help mee de "Notre-Dame van Amsterdam" weer op te bouwen

Draag uw steentje bij door te doneren aan:

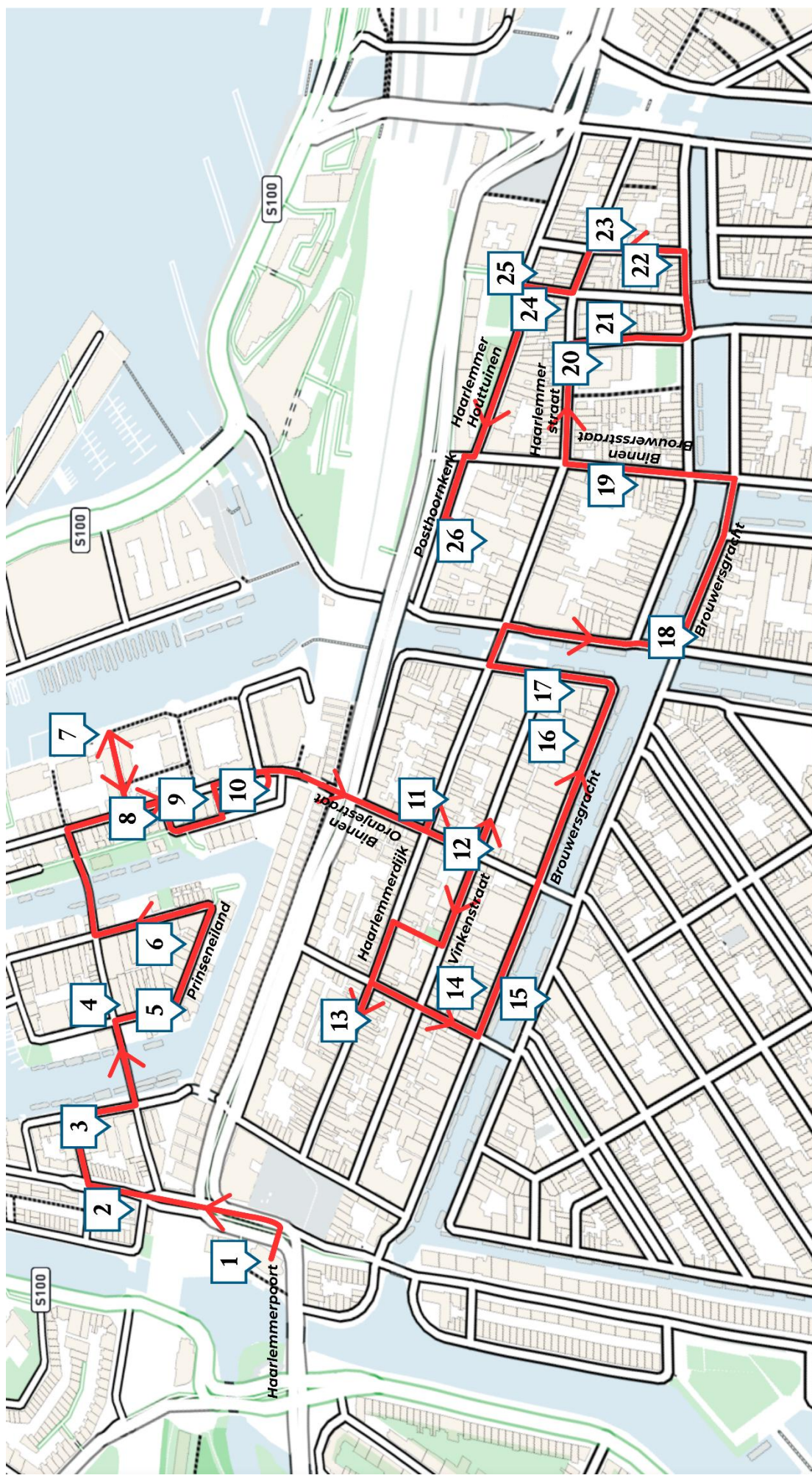
Vrienden van Stadsherstel
o.v.v. Vondelkerk | NL66 INGB 0005 659 267

Alvast hartelijk dank!

Lees meer op www.stadsherstel.nl/helpdevondelkerk

Binnenkijken en openingstijden:

1. Haarlemmerpoort	13. Drukkerij 12- 15:15	17. Korte Prinsengr. 40 12.30-16.30
5. Prinseneiland 24B2 11.30-14.30	14. Schildersbedr. Simons 12-15.30	26. Posthoornkerk 13.00-17.30
9. IJzenstaven 11.45-15.00	16. Pakhuis De Appel 12.15-16.00	